

**ULU ÂRİF ÇELEBİ'NİN FARŞÇA DİVANI VE TÜRKÇE ÇEVİRİSİ (ÇEV. PROF.
DR. VEYİS DEĞİRMENÇAY)**

ŞEYDA ARISOY*

Yaklaşık yedi asır boyunca Anadolu'da yaşamış, zengin bir kültür ve edebiyat birikimine sahip olan Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî aile fertlerinden, Sultan Veled'in oğlu Ârif Çelebi'nin Farsça Divanı, Prof. Dr. Veyis Değirmençay tarafından tenkitli metni kurularak Türkçeye çevrildi. Giriş kısmında Ulu Ârif Çelebi'nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilen kitapta, Farsça metinler ve Türkçe çevirileri bir arada yazılarak, okuyuculara metinleri karşılaştırma imkânı sunulmuştur. Değirmençay'ın

* ŞEYDA ARISOY, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, seydarsy@gmail.com.

tenkitli divan çevirisi, daha önce yapılan çalışmalar ve tezler de incelenerek hazırlanmıştır. Çeviride geçen bazı önemli hususlar Sonnotlar kısmında açıklanarak; giriş ve çeviride geçen özel isimler için de dizin oluşturulmuştur.

Ârif Çelebi, 8 Zilkade 670'de Konya'da dünyaya gelmiştir. Annesi, Mevlânâ'nın halifesi Selâhaddîn-i Zerkûb'un kızı Fâtıma Hatun, babası Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin büyük oğlu Bahâeddin Muhammed Sultan Veled'dir. Ârif Çelebi, bir gezgin gibi Anadolu'yu ve bugünkü Batı İran topraklarını karış karış gezmiş; gittiği yerlerde devlet başkanları, emirler, âlimler, şeyhler ve diğer ileri gelenlerle, hatta onların eşleri ve kızlarıyla, Müslüman olsun olmasın herkesle oturup kalkmış; yeri gelmiş etrafındakilerle sohbet etmiş, onlara yol göstermiş, yeri gelmiş onlarla sözlü ve fiilî kavgalar etmiş, olaylar çıkartmış; Mevleviliğin geniş bir coğrafyada benimsenmesini sağlamış ve birçok Mevlevihane açılmasına katkıda bulunmuş, oralara halifeler atamış; bu tarikatın özel bir simgesi olan semayı gittiği yerlerde icra etmiş nevi şahsına münhasır bir kişidir.

Arif Çelebi; dedesi Mevlânâ ve babası Sultan Veled'in eserlerini okumuş; onların şiirlerine nazireler yazmaya çalışmış; hatta onlardan tazminlerde bulunmuş ve gazel, kaside, rubai, kıta ve müfret beyitlerden oluşan Farsça bir divan yazmıştır. Ârif Çelebi'nin bilinen tek eseri; 3 kaside, 125 gazel, 79 rubai, 1 kıta ve 2 müfret beyitten oluşan bu divanıdır. Farsça tenkitli metni ve Türkçe çevirisiyle bu eser tüm kitapseverlerin ilgisine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

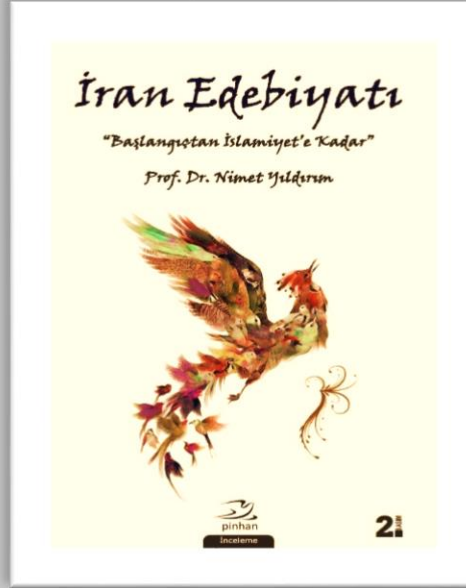
DEĞİRMENÇAY, Veyis, *Ulu Ârif Çelebi'nin Farsça Divanı ve Türkçe Çevirisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2017.

YAZICI, Tahsin, "Ârif Çelebi", *DİA*, İstanbul 2009, III, 363-364.

İRAN EDEBİYATI "BAŞLANGIÇTAN İSLAMİYET'E KADAR" (PROF. DR. NİMET YILDIRIM)

ŞEYDA ARISOY*

İran'da İslâm öncesi dönemlere ait geniş ve derin bir kültürel birikimi tanıtmayı konu alan, "İran Edebiyatı" kitabı Prof. Dr. Nimet YILDIRIM'ın kalemi, Prof. Dr. Mehmet KANAR'ın takdimiyle alanındaki büyük boşluğu doldurmak üzere okuyucularına kavuşmuştur. İki ana bölümden oluşan "İran Edebiyatı", ilk bölümünde İran Dillerini, ikinci bölümünde ise İslam öncesi İran Edebiyatını konu almaktadır.

*ŞEYDA ARISOY, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, seydarsy@gmail.com

İran tarihi, uygarlığı, dilleri ve edebiyatını konu alan çalışmalarda, başlangıçtan günümüze kadar izlenen gelişmeler genellikle; “İslâm öncesi” ve “İslâm sonrası” olmak üzere birbirinden ayrı iki devrede ele alınır. İslâm öncesi devre, tarihin başlangıcından 31/652 yılında İranlıların İslâmiyet’i kabul etmeğe başladıkları günlere kadar devam eden uzun bir zaman dilimini kapsar. Bu dönemler, belli tarihsel süreçlerde bu coğrafyada egemenlik sürmüş sırasıyla; Medler, Ahâmenişler, Selevkîler, Eşkanîler ve Sasanîler hanedanlarının isimleriyle adlandırılır.

Dünya edebiyatları, özellikle de doğu kültürel birikimi içerisinde dikkate değer bir konuma sahip İran edebiyatı yaklaşık 3.000 yıllık bir dönem kapsamaktadır. Zamansal açıdan İran edebiyatının kökenleri, Zerdüş’ün yaşadığı dönemlere dayanırken coğrafi sınırları da: Orta Asya’dan, Afganistan, Hindistan ve İran içlerine, oradan da Anadolu’ya kadar uzanan bölgeleri içine alır. İran dil ve edebiyatı bakımından daha önceki dönemlerden çok daha zengin olan Sasanîler döneminden günümüze çeşitli kitaplar, şiirler, şarkılar ve yazılar aktarılmıştır. Mevcut tarih, coğrafya, dinî şiir, Avesta tefsirleri ve daha başka konularda yazılmış birçok yapıtın dilinin İslâm sonrası Farsçasına benzerliği, Farsça’nın klasik şekliyle modern dil arasındaki ortak ve farklı yönlerinin tespitinde ışık tutmaktadır.

İran tarihi, kültür ve uygarlığı, Eski İran dinleri, İran dilleri tarihi, İran edebiyatı gibi konularda yazılmış birinci dereceden eserlerin kaynak alındığı bu eser, ülkemizde alanından yapılan ilk çalışma olarak araştırmacılara da ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

YILDIRIM, Nimet, *İran Edebiyatı “Başlangıçtan İslamiyet’e Kadar”*, Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2017.

FARŞA SÖZDİZİMİ (PROF. DR. NİMET YILDIRIM)

ŞEYDA ARISOY*

Artırılan örnekleriyle, yapılan yeni düzenlemelerle zenginleştirilen *Farsça Sözdizimi* beşinci baskısıyla başta “Fars Dili ve Edebiyatı Bölümleri” olmak üzere, “Türk Dili ve Edebiyatı” ve “Tarih” bölümleriyle “İlahiyat Fakülteleri” ve diğer eğitim kurumlarında lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin ihtiyacını karşılamak için Prof. Dr. Nimet YILDIRIM tarafından yeniden hazırlanmıştır. “Farsça cümle

* ŞEYDA ARISOY, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, seydarsy@gmail.com

yapıları”, “cümle türleri” ve “cümle tahlilleri” konularındaki ayrıntılı anlatım düzeni ve örnekleme sistemiyle ilk basımından itibaren alanında önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Çalışmada temel kaynak olarak, Ahmed-i Şifâî'nin, Farsçanın sözdizimi konusunda zengin içeriği, ayrıntılı açıklamaları ve örnekleriyle şimdiye kadar bu dalda kaleme alınan eserlerin en önemlisi olarak kabul edilen *Mebânî-yi İlmi-yi Destûr-i Zebân-i Fârsî* adlı çalışması kullanılmıştır. Ayrıca Hasan Mahmudzâde'nin, Farsça basit cümleler konusunda önemli bilgilere yer veren “*Fars Dilinin Sade Cümle Sentaksı*”, Pervîz Nâtil-i Hânlerî'nin *Târîh-i Zebân-i Fârs* ve *Destûr-i Zebân-i Fârsî* adlı eseri, Hasan-i Enverî ile Hasan Ahmedî-yi Givî'nin birlikte hazırladıkları *Destûr-i Zebân-i Fârsî* kitabı başta olmak üzere kaynakçada verilen diğer eserler yer almaktadır. *Farsça Sözdizimi*'nde, Farsça cümleler ele alınırken bütün dilbilgisi terimleri Türkçe karşılıklarıyla birlikte verilerek konuların daha kolay anlaşılması amaçlanmış, bu konuda Hikmet Dizdaroğlu'nun, “*Türkçe Sözdizimi*”ni konu alan *Tümcebilgisi* ile Haydar Ediskun'un, *Türkçe Dilbilgisi* adlı eserlerine başvurulmuştur.

Farsça Sözdizimi, beş bölümden oluşmakta ve bu bölümlerde sırasıyla şu konular ele alınmaktadır: Birinci bölüm: Cümle, cümlelerin tanımı ve özellikleri. İkinci bölüm: Cümlelerin öğeleri. Üçüncü bölüm: Cümle türleri. Dördüncü bölüm: Basit cümleler ve türleri. Beşinci bölüm: Bileşik cümleler ve türleri.

Her konunun örneklerinden bir bölümü Türkçe'ye çevrilerek hem çeviri tekniği açısından ilgililere kolaylık sağlaması hem de Farsça cümlelerle Türkçe çevirilerinin karşılaştırılarak daha yararlı olması hedeflenen *Farsça Sözdizimi* şimdi beşinci baskısıyla ve yepyeni formatıyla artık okuyucularına kavuştu.

KAYNAKÇA

YILDIRIM, Nimet, *Farsça Söz Dizimi*, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2017.